

Сања С. Маркељић¹
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет

Катарина Д. Јеремић
Универзитет у Крагујевцу
Филолошко-уметнички факултет

АНАЛИЗА РАЗГОВОРНОГ ЈЕЗИКА НА ПРИМЕРУ ПРЕПИСКЕ НА АПЛИКАЦИЈИ *ВИБЕР*²

У раду се анализира разговорни језик на примеру преписке са апликације Вибер. Метод којим смо се користили је етнометодолошки, а правац у анализи дискурса којим смо се служили је конверзациона анализа с посебним нагласком на нелинеарну структуру комуникације, тј. поступке уграђивања додатних следова којим се нарушава линеарност структуре, а у које спадају следови са стране и уметнути следови. Ексерцирани примери су на српском језику. Анализа је дала следеће резултате: поред самих следова у конкретним препискама могу се појављивати њихове комбинације, које нарушавају праволинијски ток конверзације и да сами следови могу претрпети извесне модификације, попут изостављања одређених елемената који иначе у теорији чине део следа, као и да се као последица ненамерног „упадања у реч” ствара наизглед хаотична структура преписке на овој апликацији.

Кључне речи: разговорни језик, Вибер, етнометодологија, конверзациона анализа, нелинеарна структура, уграђивање, следови са стране, уметнути следови

1. Увод

Бесплатна телефонска апликација Вибер представља изузетно брз и ефикасан начин комуникације. За лингвистику, као научну дисциплину, преписка која се одвија на овој апликацији релевантна је због специфичног начина на који корисници ове апликације користе језик приликом размена порука са другим корисницима.

Овај рад припада интердисциплинарном пољу анализе дискурса, а предмет етнометодолошког истраживања представља разговорни језик на примеру преписке са поменуте апликације. Анализа је вршена са конверзационог становишта, са циљем да се истраже поступци који нарушавају линеарно уређену конверзацију, а у које спадају следови са стране

1 s.markeljic1992@gmail.com

2 Рад је био изложен у виду усменог саопштења на X научном скупу младих филолога Србије одржаног 31. марта 2018. године на Филолошко-уметничком факултету у Крагујевцу.

и уметнути следови. Корпус је ексерциран из 40 разговора спроведених између два корисника, на српском језику. Због обима рада ограничили смо се на поменута два типа следа, као и из разлога да је у литератури највећа пажња посвећена овим следовима и чињенице да су ови типови следова били најфреквентнији у истраженом корпусу. Циљ овог рада је анализирати реализацију нелинаерних следова и уочити постоје ли варијације у односу на теоријску литературу.

У погледу структуре нашег рада истичемо следеће: први део нашег рада посвећен је дефинисању основних појмова који се помињу у нашој анализи. Неопходно је најпре дефинисати и објаснити шта је конверзација, какво је њено место у анализи дискурса. Потом ћемо се посветити пажњу етнометодолошком методу и његовим основним поставкама. У овом делу рада дефинисаћемо следове којима се бавимо и дати њихове конкретне примере. Други део рада посвећен је опису корпуса, као и презентацији најрелевантнијих резултата до којих смо дошли приликом анализе.

2. *О основним појмовима: конверзација, етнометодологија, следови*

Према Стевићу (1997: 218), конверзација је „кооперативна делатност коју постиже најмања два њена учесника [...] то је неформална, релативно спонтана језичка употреба изједначених говорника”.³ Она се одвија у најразноликијим животним ситуацијама, а њеном најмањом манифестацијом сматрају се питања и одговори (Стевић 1997: 9). Иако се под појмом конверзација најчешће подразумева усмена конверзација између два или више говорника, треба истаћи да она може бити и писана.⁴ Уколико говоримо о конверзацији и њеној анализи у оквиру поља анализе дискурса истиче се да се она може изједначити са термином анализа дискурса. Предмет њеног истраживања је такође разговор који се одвија на спонтани начин, а корпус који при самој анализи долази у обзир јесте „реална, конкретна говорна грађа” (Стевић 1997: 8). Међутим, иако је понекад тешко разлучити анализу конверзације од анализе дискурса, треба истаћи да је анализа конверзације заправо део или један од аспеката анализе дискурса који се одликује изузетном хетерогеношћу у погледу предмета проучавања, приступа и метода које се користе у истраживању, као и у погледу постојања засебних циљева (Стевић 1997: 8).⁵

3 Идеја о изједначености конверзацијских партнера изразито је етнометодолошко становиште, говорници имају иста права, али и исте дужности (Стевић 1997: 10). У литератури се затичу и становишта супротна овом попут Левинсоновог, који се оштро противи наведеном, истичући да, с обзиром на то да су интереси говорника различити, они никада не могу бити изједначени у комуникацији.

4 Стевић (1997: 8) је назива матрицом „за наш свеукупни језик, и усмени, и писмени”.

5 На пример, како Стевић наводи (1997: 8), један од праваца у анализи конверзације који је неспојив са правцима које налазимо у анализи дискурса јесте управо етнометодолошки правац. Кључно је нагласити да се у овом облику анализа конверзације бави неусиљеном конверзацијом, тј. ћаскањем која је у потпуности ван оквира било какве институције и без узимања у обзир икаквих посебних циљева или

Етнометодолошки метод којим се користимо у овом раду настаје шездесетих година двадесетог века, а његовим ствараоцима се сматрају Х. Сакс и Е. Шеглоф. Према Сакс, а како наводи Стевић (1997: 15), задатак етнометодологије јесте да се фокусира на свакодневни говор, и да посматра одређене појединости које се јављају у оквиру говора својствене специфичним догађајима (Стевић 1997: 217). Као основне етнометодолошке принципе издвајамо следеће⁶:

1. Конверзација је само привидно хаотична и аморфна: она је уређена и организована и омогућују је базична конверзацијска средства, системи и механизми;
2. Конверзација подлеже формалном опису;
3. Језик се усваја путем конверзације: она је у основи језика и говора, на њој се темеље све остале говорне размене⁷;
4. Приликом изучавања конверзације, фокус је најчешће на стварном, природном, свакодневном и непатвореном материјалу: било која разговорна делатност у којој се спутава природан језички израз није примарни фокус истраживања;
5. Конверзација је најпре интеракција и сарадња два саговорника;
6. У анализи се полази од организованих секвенци, односно такозваних следова, који поред турнуса у следу представљају основне јединице етнометодолошке анализе. (Стевић 1997: 14–30)

След се дефинише као „минимално дводелно устројство (Стевић 1997: 10) [...] и [...] њиме су обухваћене најмање две акције⁸ различитих говорника” (Стевић 1997: 221). У зависности од исказа и од не унапред одређеног разговора следови се деле на просте и сложене, односно на непроширене и проширене следове (Стевић 1997: 73).

Следови врше различите функције у разговору и у зависности од тога могу се разликовати следећи типови следова: позив-одзив, след са стране, уметнути след, следови за отварање и затварање конверзације, узгредни след (Стевић 1997: 73). Као што смо већ и напоменули, у овом раду смо се фокусирали на след са стране и уметнути след.

След са стране представља „блок говорења” уграђен у неки склоп: општи разговорни ток тада је заустављен, да би затим био настављен

мотива учесника у комуникацији. Ванинституцијска природа саме конверзације пресудна је за њено дефинисање и разумевање, нарочито ако се узме у обзир да је конверзација у најширем смислу те речи стање говорења (Стевић 1997: 9).

6 У много чему, овакво поимање разговорне делатности било је револуционарно. До тада се сматрало да свакодневна, разговорна делатност није подложна формалном опису и да се она одвија насумице.

7 Према Сакс *et al* (1974: 730), у разговорне релатности поред конверзације, као базичне форме, спадају: интервју, састанак, семинар, дебата, конференција за штампу, психотерапеутске сеансе, суђење, церемоније итд. Другим речима, сви остали облици су само трансформисане, регулисане конверзације.

8 Акције су: поздрав, питање, ословљавање, заповест, коментар итд. Акције, које вршимо исказима представљају основу за даљу акцију, тј. интеракцију саговорника (Стевић 1997: 22).

на месту на којем је дошло до застајања (Стевић 1997: 74), што се може видети на следећем примеру:

Н: Ја сам себи купила једну сиву кошуљу.

С: Ниси ваљда?

В: Да видимо. – Јако лепа.

Д: Свилена.

С: Пошто је?

Н: Двеста осамдесет.

С: Ја сам јуче купила Драгчету једну црвену..!

В: Баш је дивна!

Овај след се започиње питањем које захтева додатно објашњење, при чему се „понавља неки исказ или његов део”. Наведено илуструјемо следећим примером из литературе којом смо се користили:

С: (()) њена мајка родила...сина.

исказ

В: Сина?...

неразумевање

Д: Не...

разјашњење

С: Аха!...завршетак

(Stević 1997: 74)

След са стране може означавати и изненађење, њиме се обично „указује на неку нејасноћу или проблем који треба решити” и настаје након потпуног исказа, када закључимо „да говорник неће сам себе исправити или објаснити шта је нејасно”. Зато се овај след често може називати следом неразумевања.

Код уметнутих следова се, према Шеглофу, а како наводи Левинсон, дешава да говорник у један близински пар⁹ питање-одговор убаци други близински пар питање-одговор (Левинсон 1983: 304) и тиме се имплицира да ће се конверзација наставити, као да уметнутог следа није ни било, када говорник А одговори на уметнуто питање.

А: Да ли могу да добијем чашу [пића] *Mich*? Питање 1

Б: Да ли имаш 21 годину? Питање 2

9 Близински парови (енгл. *adjacency pairs*) подразумевају след од два исказа између којих постоји дубока узајамна веза. Састоје се од два дела које производе два различита говорника. Однос између ова два дела варира. Код неких близинских парова првом делу близинског пара одговара само један други део (ово је случај код близинског пара *ишшање – одговор*). У случају других близинских парова, други део је реципрочан првом делу (на пример, *поздрав – поздрав*). Као трећи релевантни однос наводимо ситуације када првом делу близинског пара одговара више других делова (на пример, на позив се може одговорити прихватањем или одбијањем). Као што се из наведеног може приметити, близински парови представљају минималну конверзацијску рутину, тј. препознатљиву конвенцијску форму у конверзацији (Стевић 1997: 79, Виндовсон 2007: 36–37). Стевић (1997: 79) наводи следећу типологију: питање – одговор, поздрав – поздрав, позив – одзив, захтев – удовољавање/одбијање, тврдња – одобравање/неодобравање, предлог, понуда, позив – прихватање/одбијање, извињење, захвалност, комплимент – прихватање/одбацивање, оптужба – порицање, прихватање, изазов, исмевање, погрда, претња – одговор/игнорисање. Овом приликом наглашавамо да ћемо у раду придржавати ове таксономије близинских парова.

А: Не

Одговор 2

Б: Не

Одговор 1¹⁰

Последњи појам који у овом делу рада треба објаснити је појам турнуса. Турнус (унутар следа), подједнако важан за конверзациону анализу, као и след, дефинише се као:

„[...] употпуњен, прозодијски издвојен одломак говорења којем претходи и којем следи промена говорника. [...] [Њ]егове компоненте су синтаксичке категорије: лексеме, синтагме, клаузе и реченице. Њега може творити како једна једина реч, тако и неко опширно излагање. Међутим, [не може се рећи] да је турнус неизбежно и искључиво састављен од синтаксичких или граматичких јединица. Базична јединица за грађење турнуса је заправо исказ, [...] он може садржати један или више исказа. Основа и срж [...] турнуса његов је први исказ или реченица [...]. Турнус могу чинити разнородни елементи. Тако [се у наредном примеру може запазити] најпре сугестија или предлог, затим чуђење, коментар и, најзад, заповест: [...] D: Можеш да нападаш овде бре... Оооо! Нема ништа од тебе. Играј Миро. (Стевић 1997: 22–23)

Из свега претходно реченог, јасно је да се етнометодолози не фокусирају на издвојене реченице или исказе, већ превасходно на „акцијски след, интертурнусне релације и интрагурнусни склоп” (Стевић 1997: 75–76). Уз то, додатни фокус етнометодолога пада на експлицитно објашњавање принципа који управљају конверзацијом. Један од кључних везује се управо за турнусе и познат је под називом секвенцијална импликација, која подразумева да „све што је речено постаје услов за оно што може уследити, тј. да актуелни турнус пројектује следећу релевантну акцију или неки њихов низ” који говорник треба да обави (Стевић 1997: 77). Другим речима, све што је речено постаје повод за оно што следи. Наведено илуструјемо следећим примером у којем лексеме *јесен*, *пролеће*, *ципеле* и *чизме* у претходном турнусу представљају повод за оно што следи у другом турнусу и формирају једну конверзацијску нит:

М: Па јесте, јесен ми је дивнаК: Да, јесте, јесте, јесен је збиља...М: Како ја обожавам јесен! А пролеће, пролеће ми је баш некако...К: Јесте! Видим да сте ви женске почеле да носите ципелице. Па ћу онда морати и ја.Ј: Знаш шта? Ја сам јуче носила ципеле...К: Данас си у чизмама.М: (нрз) не, ципелеК: Па ја мислим да је већ време иако ја волим чизме.Ј: Волиш чизме! Ја не. Само да имам ципеле на ногама, лакша сам једно педесет килаК: А ја обожавам чизме, знаш / и увек имам пуно чизама. (Стевић 1997: 77)

10 A: May I have a bottle of Mich? ((Q1))

B: Are you twenty one? ((Q2))

A: No ((A2))

B: No ((A1)) (Левинсон 1983: 304)

Други релевантан принцип, такозвана условљена релеванција (енгл. *Conditional relevance*) везује се за близинске парове (Левинсон 1983: 306). Управо је овај принцип оно што објашњава дубоку узајамну везу која постоји између делова близинских парова. Условљена релеванција подразумева да први део близинског пара увек ствара извесна очекивања да ће након њега уследити одређени други релевантни део пара (Левинсон 1983: 306). Другим речима, говорници на основу првог пара могу претпоставити који ће други део близинског пара уследити. На пример, уколико један говорник постави питање, он очекује да ће након тога уследити одговор, који се може или не мора дати. Стога, принцип условљене релеванције, на шта упозорава и Левинсон, не треба схватити превише круто у смислу да питање условљава некога да одговори, већ дато исто питање одређује или ти условљава наша очекивања у погледу онога што следи.

3. Опис и анализа корпуса

У раду смо пошли од претпоставке да је етнометодолошки метод са својим фокусом на следовима који граде усмену конверзацију погодан метод за истраживање преписки на апликацији Вибер због великих сличности које постоје између усмене конверзације и конверзације коју срећемо на овој друштвеној мрежи. Наведено поткрепљујемо следећим разлозима:

1. Преписка на Виберу, као и усмена конверзација, спада у тзв. ћаскање које се одвија у ванинституционалним оквирима;
2. Преписка на Виберу је такође неформална и спонтана размена најразличитијих информација (тј. не подлеже строгом праћењу одређеног броја унапред задатих правила, попут, на пример, академског писања и не подразумева високо интелектуалне разговоре);
3. Преписка на Виберу је, као и усмена комуникација, свакодневна, обична и световна;
4. Преписка на Виберу је слободна зато што су као и у случају усмене конверзације запрете које нам се у преговарању о турнусу постављају минималне и језички израз није ничим спутан.¹¹
5. Преписка на Виберу је често неграматична, што је уједно и једна од основних одлика свакодневног говора.

С обзиром на то да се у овом раду служимо етнометодолошким методом, као основне јединице наше анализе узимамо следове. Као што смо поменули, због ограничености овог рада, определићемо се за анализу следова са стране и уметнутих следова, чију реализацију и улогу у грађењу писане конверзације тежимо да објаснимо. Стога, прикупљен је и анализиран краћи корпус од 40 преписки на Вибер¹² апликацији.

11 Конверзација је свакодневна, слободна, необавезна, обична, световна, природна, неформална, спонтана (Стевић 1997: 9). У англосаксонској литератури нуде се термини: *ordinary, natural, everyday, casual, informal, spontaneous, free, mundane* (Стевић 1997: 223).

12 Вибер је бесплатан програм који омогућава бесплатну гласовну комуникацију и слање порука путем интернета. Такође, Вибер корисницима омогућава слање и примање сликовних порука, као и групне позиве и СМС поруке (као и групно слање

Избор преписки се заснива на следећа два критеријума: прво, неопходно је да преписка садржи барем један од два типа интеракцијских следова који су у фокусу нашег рада и друго, да су преписке обављене искључиво између два корисника ове апликације. Другим речима, такозване групне преписке¹³ нису ушле у састав нашег корпуса. Дужина преписки није била одлучујући фактор у одабиру, стога преписке које су ушле у састав нашег корпуса различите су дужине. Овом приликом такође наглашавамо да у раду нису све преписке дате у целости, за неке су наведени најрелевантнији делови који садрже одређени, тј. одређене интеракцијске следове.

3.1. Класификација њрејиски и њреимери из корѡуса¹⁴

Узимајући у обзир следове који нарушавају линеарност комуникације, а које смо пронашли приликом обраде корпуса, преписке смо разврстали на следећи начин: прву групу сачињавају преписке које садрже само след са стране, односно след неразумевања са свим његовим саставним елементима или уз изостављање одређених елемената. Другу групу сачињавају преписке које садрже искључиво уметнуте следове типа *ѡишање* – *одговор*, док трећу групу сачињавају оне преписке у којима се јавља комбинација или преклапање следова.

Примере преписки из прве групе илуструјемо следећим примерима из обрађеног корпуса¹⁵:

порука) и звање бројева који нису повезани на Вибер по ниским ценама. Стартовао је као апликација за паметне телефоне, али су врло брзо направљене и верзије за рачунаре, као што је Вибер за Windows. Вибер је такође познат по услузи високог квалитета, поготово код гласовних позива. Користи га на милионе људи широм света. (Преузето са: <https://viber.sr.downloadastro.com/>)

- 13 Групе или групна ѡаскања на Виберу подразумевају оснивање заједничке групе од стране више корисника Вибер апликације. Пошто оваква ѡаскања често подразумевају да се више од две особе истовремено дописују, сматрамо да ове преписке имају засебну структуру која се не поклапа нужно са структуром преписки у којој се одвија слободно смењивање две особе. Стога се у раду фокусирамо на преписке у којој учествују две особе зарад добијања што прецизнијих резултата.
- 14 Иако је у нашем раду нагласак на следовима који нарушавају линеарност конверзациске структуре, треба истаћи да је линеарност такође једна од одлика конверзације на Вибер апликацији. Илуструјемо наведено помоћу краћег примера из корпуса:

A: Srecna slava sestrol! Da slavite u zdravlju i veselju	(ЧЕСТИТКА)
B: Hvala	(ЗАХВАЉИВАЊЕ)
A: Da li dolazis kuci za slavu?	(ПИТАЊЕ)
B: Ne, radim	(ОДГОВОР)

У наведеним примерима, нема раздвајања делова близинског пара, тј. уметања исказа који логички не следе. У нашем раду фокус је управо на препискама у којима ово није случај, тј. на оним препискама где се уметнутим питањима и другим сегментима конверзације нарушава линеарност.

- 15 Овом приликом наглашавамо да су примери дати у неизмењеном облику, онако како су их учесници у конверзацији, које смо за потребе овог рада означили као А и Б, ставили. Другим речима, измене попут додавања дијакритичких и интерпункцијских знакова или усклађивања коришћених писама нисмо уносили. Такође наглашавамо да су уместо властитих имена стављани релевантни иницијали.

- (1) A: Hoces li moci da mi posaljes novac?
B: Koliko? Primila sam platu. I kad?
A: Pa ako moze veceras, ostala sam sa 60 din
B: Jooj
A: Koliko mozes, nije mi bitno
B: Tek u pola osam završavam, ako bude radila posta u plazi, ona na aerodromu se zatvara u sedam, ako ne stignem, moze sutra? Sto ranije?
A: Moze.
B: Ok, javljam cim posaljem.
A: Ok.
- (2) A: С., могу ли поново да те замолим за превод апстракта? Знам да сам досадна, али немам кога другог да питам.
B: Do kada ti treba?
A: Није ми хитно. Имам доста времена
B: Super. Otprilike
A: Пет дана.
B: Ok. Posalji.
A: Важи, шаљем на мејл. Хвала.
B: Stiglo.
A: Супер. Дугујем чоколаду за преводилачке услуге. Јави коју волиш.
B: Ма опустено, pozdrav

У примерима (1) и (2) линеарност конверзације нарушила су чак два уметнута следа којима се имплицитно поручује да ће се конверзација наставити оног тренутка када се да одговор на постављено питање које је преусмерило започету конверзацију. Конверзација се наставља и у случају ових преписки завршава оног тренутка када други учесник у конверзацији да очекивани и релевантан одговор. У случају примера (2) А својим питањем отвара конверзацију, уводи први део близинског пара питање – одговор и на тај начин ствара очекивања да ће Б дати релевантан одговор. Међутим, између уводног питања и релевантног одговора, Б умеће два додатна питања и тако конверзационо имплицира да ће се релевантан одговор дати када А да релевантан одговор на уметнута питања, што А чини, реализујући на тај начин уметнуте следове.

У случају оваквих преписки, могућа су два исхода. Први је илустрован горе наведеним препискама у којима конверзација има, како ми то називамо, циркуларну структуру, тј. учесници конверзације се враћају на оно што је конверзацију отпочело, у случају ових примера дају експлицитан одговор на почетно питање и на тај начин формирају један кохерентан конверзацијски образац. Међутим, дешава се да се учесници у конверзацији не врате на оно што је конверзацију отпочело и остану на нивоу имплицитног одговора, већ наставе у новом правцу, започињући сасвим нову конверзацију.

Преписке из друге групе илуструјемо следећим примерима:

- (3) A: S. K. me je zamolio da pitam N. da li ima 50% popusta na B1.1? I da li je u redu da ima popust 10% na B1.2, ako isplati ceo B1.2 odjednom.

Б: 50%?

А: Pa, S. je dobio 50% popusta za kurs.

Б: Ahaaa!

А: Šta mislis da li da je pozovem ili pošaljem poruku?...

(4) [...]

А: Pa nemam ih¹⁶ izmedju predavanja, nego ih pustim ranije malo, pa tako napravim nekad. Utorkom mi je tako [...]

Б: Kakvih predavanja?

А: Vezbi

Б: A, na vezbe mislis

(5) А: Sad se i ona nacрта. Ja mogu da pristupim esejima, bilo kojim, koje su radile prosle godine? Na faksu su?

Б: Kakvi eseji? Za drugu godinu?

А: Agumentativni, narativni, bilo koji

Б: Sto je sadasnja druga godina radila u prvoj ili sadasnja treca u drugoj?

А: Najboljedruga

Б: To je polakodL., polakodmene, ne mozes tome pristupiti.

(6) А: Vidimo se danas

Б: Danas?

a da

ok

А: [иконички израз – смешак]

У случају примера (3), присутни су сви елементи следа неразумевања: исказ којим се започиње конверзација на одређену тему (*S. K. te je zamolio...*), исказ у којем се сигнализира неразумевање дела претходног исказа (50%?), било да се овај исказ своди на понављање једне релевантне речи или тој релевантној речи претходи каква упитна реч, попут *какав* (4), *који* (5) итд..., исказ разјашњења (*Pa, S. je dobio...*), као и завршетак (*Ahaaa!*), односно исказ којим се потврђује да је оно што је било нејасно заиста разјашњено. Ипак, очигледно је из преосталих примера да се у препискама на овој апликацији затичу и следови без свих побројаних елемената. У случају оваквих следова, елемент који се највише изостављао био је завршетак, као у примеру (5) у којем се не помиње никакав завршетак, ни у једном од својих облика, од којих смо у обрађеном корпусу затекли следеће:

(1) А, na to mislis¹⁷

(1) А to

(1) А da

(1) Aha, ok

(1) Aha, to

(1) А, aha, ok

(1) Da, da

¹⁶ Односи се на паузе између предавања.

¹⁷ Наглашавамо овом приликом да се уместо наведеног 'то' могла користити конкретна лексема попут лексеме 'вежбе' у примеру (4).

У обрађеном корпусу ретко смо затицали ситуације када се у следовима неразумевања изостављао било који други елемент осим завршетка. Једино се у јако ретким ситуацијама изостављао исказ у којем се даје разјашњење и то у случајевима када се један од учесника у конверзацији сам сети разјашњења, као у примеру (6), након чега следи наставак конверзације.

Трећу групу анализираних преписки, тј. преписки које комбинују обе врсте поменутих следова или један од та два следа и свега један исказ који наговештава други след који се у потпуности не реализује. Поменуте преписке илуструјемо следећим примерима из корпуса:

- (7) A: Nadam se da ti odgovara bar nesto, znam da nosis mali broj carapa
B: Sta nesto? Nista nisam dobila. Sta radite? Pozdravi familiju.
A: E izvini ja imala radnike. Carape za tebe i tetka S. je rekla pare da ti da. Mi dali i ona
B: Ko? T.? Izvini, nemam pojma o tome
A: T. da ti donese...kaze da je nedje u stvarima za selidbu.
B: Ok, pitacu je.
A: Vazi se...nego mi krivo tebe nikad ne vidimo da ti damo, uvek dodje T. i njoj damo
B: Videla sam ono sto ste mi poslali, super je, odgovara, hvala
A: Nema na cemu.
- (8) A: Jel mozes da mi posaljes 3000, posto onom decku moram da uplatim 1500 din u sredu, tad mi radi matematiku
B: Kad
A: Kad da mi uplatis?
B: Kad ti odgovara?
A: Mozes da mi posaljes preko autobusa sa hranom
Kad mi T. bude slala
B: Meni lakse sutra
Post net
A: Da ali onda bezveze places postarinu
B: Ok, saljempare
- (9) A: Nisu legle pare
B: Pare?
A: Jesu li ti skinuli cek?
B: Ne
A: ovo je racun za tel
?
B: Da

У примеру (8) дата је преписка у којој се мање или више реализују обе врсте анализираних следова. Конверзација отпочиње исказом у којем А пита Б да ли ће му послати извесну своту новца. Уместо очекиваног одговора у виду потврде или одбијања, Б поставља ново питање чиме се конверзационо имплицира да ће се конверзација наставити

када А прво да одговор на постављено питање. Ипак, уместо другог релевантног одговора, Б даје исказ у којем сигнализира делимично неразумевање претходног исказа и даје своју претпоставку о томе на шта је А мислио/ла. А потом у виду новог питања (*Kad ti odgovara?*) даје разјашњење, имплицитно потврђује да ће новац послати, али такође тражи информацију, коју му Б уредно пружа у следећем исказу. У примеру (7) и (9), ситуација је другачија зато што се читави следови не реализују. У случају примера (7), уместо потврде или негације пропозиционог садржаја исказа А, Б експлицитно сигнализира да му није јасно на шта се реч *нешто* односи и у оквиру истог исказа умеће ново питање на које треба дати одговор. Међутим, нигде у наставку конверзације А не даје релевантан одговор на питање, чиме се овај уметнути след не реализује. У случају примера (9) изказ *Pare?* уводи след са стране и сигнализира неразумевање. Међутим, уметањем додатног питања уместо давања релевантног објашњења А спречава реализацију следа са стране.

Разлози за нарушавање линеарности преписке варирају и често могу бити и личне природе (на пример, жеља да се скрене тема или избегавање давања одговора), али један од најчешћих јесте чињеница да учесници у конверзацији на Виберу могу послати велики број порука, не чекајући да им други учесник одговори, што често доводи до неразвијених или комбинованих следова или наизглед хаотичне структуре. Ово је случај са примером (10), у којем се, након почетног праволинијског тока конверзације, појављује след неразумевања услед потребе за разјашњењем о каквом се клубу ради. Уместо очекиваног одговора који би разјаснио поменути дилему, убацује се први део близинског пара *ишање – одговор*, чиме се умеће додатни след и имплицира да се ће се конверзација наставити када се добије одговор, што се само делимично реализује, с обзиром на то да други учесник у конверзацији не наводи име клуба, већ само наводи разлог због којег је клуб отказан. У овој конверзацији дошло је до преклапања турнуса услед брзог одговарања на послате поруке. Питање *Sto?* везано је садржински за турнус у којем се наводи питање *Kakav klub?*, на исти начин као што се по свему судећи питање *Gde je T.?* везује за турнус који почиње са *Sad odosmo u neki kafic i posle na L.* Слична ситуација понавља се у примеру (11), у којем се део питања *ili kod Crkve preko puta Coffe Dreama?* везује за турнус у којем се наводи почетни део питања *jel ti je lakse tu da te cekas:*

(10) А: Ј., kako se provodis?

В: Hahaha super, idemo svuda po malo

Ali nije praznicna atmosfera pa ni u glavnom gradu

Vi

А: Nista, pisem nesto s mejla

[иконички израз – смешак]

Uzivaj

В: Sad odosmo u neki kafic i posle na L.

Ma otkazala sam klub

Morala sam da se ofarbam

A: Kakav klub?

B: Gde je T.?

A: Sto?

U sobi tamo

Kako izgledas sad?

B: Skupo bre, a ja uzela neku bluzicu

Ravnodusna sam sto se tice praznika, uvek bila, pogotovu jer mi je raspolozenje palo zbog skole

Ukratko briga me za Novu

Pa budite zajedno i kupite prskalice

A: Sto?

Kuku

B: Sta sto?

A: Budi vesela

Polako bre

Kako izgledas sad?

Daj sliku

B: [слика]

A: Pa dobro blizis se plavoj

Gde cete sad da idete?

B: Pa kazem ti

U neki kafic

Pa na L.

(11) A: S., budi oko 10 do 10 kod Radnickog :-)

B: To je dole kod opstine?

A: Kod Suda

Preko puta u Nikole Pasica

jel ti je lakse tu da me cekas

B: To je univerzitet radnicki?

A: ilikod Crkve preko puta Coffe Dreama? Nemam pojma da li je univerzitet
[иконички израз – смешак]

B: Ja znam tako nesto

Nebitno

Snaci cu s3

A: trznice tar je to kod vatrogasnog

B: Aaaa

To

Znam

Kad se krene ka teranovi i bankamq

To?

A: Pa nije bas

B: Ja znam gde je to

Pre pekare Jevtic ili Jestic

Kako god se pise

A: [слика тржног центра раднички]

B: To je to
Znamgde je to
See you

- (12) A: S.
B: Reci
Sad samdoslasasajma, pre polasatq
A: je l se nalazimo sutra
B: Veceraspisem ono moje
A: da napravimo celinu
B: Da
Uvece
A: iprezentaciju
B: Tad mogu
A: da ja mogu oko 20h
ijaisto
B: Super
A: Super
B: Vidimo se
A: Vazi

Ми сматрамо да је овакво преклапање турнуса у конверзацији еквивалентно ономе што би се у усменој конверзацији окарактерисало као упадање у реч, што се дешава када неко не чека свој ред, тј. турнус у конверзацији. Таква преклапања, тј. говорења углас у усменој конверзацији резултирала би теже разумљивом разменом и предајом турнуса, тј. речи једном од саговорника. Међутим, пошто је Вибер пре свега писани медијум комуникације, таква преклапања остају забележена у препискама, раздвајајући делове близинских парова и стварајућу наизглед хаотичну структуру, као што је то случај у овим примерима. Наглашавамо да овакво преклапање турнуса није често у Вибер комуникацији.

ЗАКЉУЧНЕ НАПОМЕНЕ

Краће истраживање потврдило је основну хипотезу од које смо кренули: да се због њеног неформалног, спонтаног и ванинституционалног карактера за проучавање преписке на Вибер апликацији успешно може користити етнометодолошки метод, да је писмено ћаскање преко Вибер апликације у великој мери подударно са усменим ћаскањем или конверзацијом и да следови играју кључну улогу у архитектури саме конверзације. Анализа је показала да се поред самих следова у конкретним препискама могу појављивати њихове комбинације, које нарушавају праволијски, механички ток конверзације и да сами следови могу претрпети извесне модификације, попут изостављања одређених елемената који иначе у теорији чине део следа и да се као последица ненамерног „упадања у реч” ствара наизглед хаотична структура преписке на овој апликацији.

Због своје изузетне популарности и употребе, ову апликацију, за коју се у једном периоду сматрало да ће засигурно потиснути класичан СМС, сматрамо плодним тлом за истраживање структуре писане конверзације.

У будућим истраживањима, зарад добијања што поузданијих резултата, требало би знатно проширити корпус, као и сам опсег истраживања.

Листа референци

- Видовсон 2007: Н. G. Widdowson, *Discourse Analysis*, Oxford: Oxford University Press.
- Левисон 1983: S. C. Levinson, *Pragmatics*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Палоти 2018: G. Pallotii, *Conversation Analysis: Methodology, Machinery, and Application to Specific Setting*
<<http://www.gabrielepallotti.it/pub/06CA-LSP.pdf>>
- Сакс *et al* 1974: H. Sacks *et al*, *A simplest systematics for the organization of turn-taking for conversation*, *Language* 50 (4): 696–735.
- Стабс 1983: M. Stubbs, *Discourse analysis: The Sociolinguistic Analysis of Natural language*, Chicago: The University of Chicago Press.
- Стевић 1997: S. Stević, *Analiza konverzације*, Beograd: Filološki fakultet.

Sanja S. Markeljić
Katarina D. Jeremić

COLLOQUIAL SPEECH ANALYSIS: AN EXAMPLE OF CORRESPONDENCE USING *VIBER*

Summary

This paper analyses the written language of text messages sent via *Viber*, one of the most popular messaging applications. The aforementioned language style is analysed from the perspective of ethnomethodology. The subfield of discourse analysis that we employ in this paper is conversational analysis, which focuses on free, spontaneous, unregulated language (known as *chat* or *chatting*). In our analysis, we exclusively focus on the nonlinear structure of written *Viber* communication, i.e. embedded and side sequences, which violate the linear language structure. The main purpose of this paper is to observe and analyse the realization of embedded and side sequences in context and to highlight any significant variations that occur in the process of their realization. The conducted analysis yielded the following results: the role of nonlinear conversational sequences is crucial in written chat on *Viber*, which almost completely mirrors the structure of spoken chatting. In addition to the aforementioned, we noticed the following: sequences can be completely or partially realized. The partial realization entails omission of certain conversational elements, which in theory, at least, form part and parcel of these sequences. Furthermore, the analysis also revealed that combinations of these sequences likewise occur. Last, but most certainly not the least, inadvertent interrupting creates a seemingly chaotic structure of correspondence in this application.

Key words: chatting, *Viber*, ethnomethodology, conversational analysis, nonlinear structure, embedding, side sequences, embedded sequences

Примљен: 13. децембра 2018.
Прихваћен: 9. априла 2019.